

Ijstijdverschijnselen op Jutland

door George P. Ittmann

Gedurende de laatste ijstijd kwam de eerste uitbreiding der Scandinavische ijskap tot aan een lijn, die van Zuid naar Noord midden door Jutland loopt tot dicht bij Viborg om van daar om te buigen naar het Westen. Het gebied ten o. en ten n. van deze ijsrand lag zó, tienduizenden jaren lang, bedolven onder een gletscherkap, aan welke werking het al die tijd was blootgesteld. Het smeltwater dezer landijsbedekking baande zich intussen een weg over het gebied ten westen van deze ijsrand. Dientengevolge is West-Jutland in het algemeen een tamelijk vlak heidelandschap geworden op een voedsel-arme bodem. Het gebied, dat pas enige tienduizenden jaren geleden werd vrijgegeven door het terugtrekken van de Scandinavische ijslaag, kon daarna echter nog slechts betrekkelijk weinig worden afgebroken door de werking van water en wind, zodat het oosten van Jutland thans nog een vruchtbaar en veelal grillig gevormd heuvelland is.

Het interessantst is uiteraard het gebied in Midden-Jutland, waar de rand der eerste landijsuitbreiding zo lang heeft gelegen! Dáár kon dan ook de demonstratieve foto worden gemaakt van de gletscherkuil, die thans nog slechts ten dele wordt gevuld door de Hald Sø z.z.w. van Viborg, de oude hoofdstad van Midden-Jutland, waar o.a. ook nog mooie houten gevels zijn te bewonderen.

Aan de kust van de Jammerbugt in Noord-Jutland treffen wij o.a. bij Lønstrup een keileemklip aan van een 40 à 50 m. hoogte, waarbovenop zich dan nog een 20 m. duin bevindt! Zó kan de Rubjerg Knude op een landkaart worden aangegeven als: 72 m. hoog en desalniettemin óók als een duingebied! Midden op de foto van Dik Kreger geven de kleine

Gletscherkuil der Hald Sø, gevormd in de laatste ijstijd Z.Z.W. van Viborg. Foto: Dik Kreger.

mensenfiguurtjes boven op de keileemrichels wel een goede indruk van de afmetingen van dit interessante landschap.

Toen tegen het einde van de laatste ijstijd, ongeveer 25.000 jaar geleden, het landijs zich terugtrok, geschiedde dit uiteraard niet met een eenparige snelheid. Zó zijn er verschillende gebieden in de baan van de zich terugtrekkende ijskap aan te wijzen, waar de ijsrand langere tijd vrijwel op dezelfde plaats bleef staan. Een dergelijk gebied is veelal te herkennen aan zijn bij uitstek grillige landschapsvormen en ons oog valt dan bijv. gemakkelijk op de Molsbjerge, die een schiereiland vormen ten o. van Aarhus. Op de foto van Kees Hana is een prachtige „samenvloeiing” van een paar droogdalen afgebeeld, waar tegen het einde van de laatste ijstijd wilde gletscherbeken doorheen hebben gekronkeld.

In dit Oost-Jutland ligt aan de Aabeltoft Vig ook nog het vergeten stadje Aabeltoft.

Behalve de, aan de hand der hier afgedrukte foto's, kort aangeduide ijstijd-verschijnselen is er uiteraard op Jutland nog wel wat méér te beleven, voor wie er zijn ogen met verstand de kost geeft. Op het eiland Mors in de Limfjord zijn bijv. prachtige lagen van *pottebakkersklei*, die gevormd werden in het begin van het tertiair en die worden afgewisseld door dunne laagjes *vulkanische as*. De aaneengesloten kust van N.W.-Jutland is pas in de laatste ijstijd ontstaan uit een aantal *krijteilandjes* ten n. van de Limfjord, die door wind en water met behulp van zand en klei aaneen zijn gevoegd.

Daar in Jutland land en water zo grillig zijn verdeeld, is er behalve de hier aangeduide geologische verschijnselen ook veel te beleven op het gebied van het *leven in het water* in alle *schakeringen van brakheid*, terwijl de ruige duinkust in het westen en noorden van Jutland een vergelijking, met wat wij in ons dichtstbevolkte vaderland gewend zijn, glansrijk kan doorstaán.

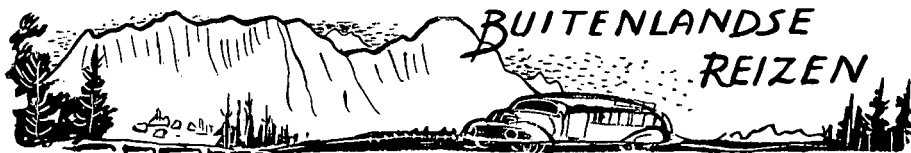
Met duinen bedekt keileemklif aan de Jammerbugt.

Foto: Dik Kreger

Droogdal in de Molsbjerge, gevormd tegen het einde der laatste ijstijd. Foto: Kees Hana

Het is om al deze redenen, dat wij van *zaterdag 21 juli tot Dinsdag 7 augustus 1956* een autobustrekkamp willen houden náár en dóór Jutland, dat *ongeveer f 175,-* zal kosten en in de volgende Natura volledig wordt aangekondigd. Denk er echter nú al over na, of U hierbij wellicht óók van de partij wilt zijn, want voor het tijdig reserveren van ons onontbeerlijke vervoermiddel dienen wij omstreeks *half april* het aantal gegadigden te kénnen.

Het organiseren van de buitenlandse reizen levert nog steeds enige moeilijkheden op, in het bijzonder waar het betreft reizen naar minder bekende gebieden. Daarom dit jaar nog een programma dat niet ongelijk is aan dat van vorig jaar. In 1957 in ieder geval iets anders. De commissie behoudt zich het recht voor om met name leden die, gezien hun leeftijd, naar haar oordeel het soms zware excursieprogramma niet zullen kunnen volhouden, van deelneming uit te sluiten.

1. **CORSICA.** 18-daagse reis van zaterdag 5 mei t/m dinsdag 22 mei, o.l.v. Mr. J. H. van Wijk, die ook vorig jaar de botanische excursies verzorgde, en Sj. Braaksma (vogels). Prijs f 165,- plus fr. frs. 12.500.-.

Reisplan: 5 mei vertrek per trein uit Roosendaal om 12.15 uur, rechtstreeks naar Nice, per bus naar de dagboot (6 mei) voor Corsica. Verblijf van 14 dagen in het Bungalowpark van de heer H. H. J. Vroom te Calvi. 20 mei per nachtboot naar Nice, 21 mei hele dag te Nice, 's avonds nachttrein naar Nederland, aankomst Roosendaal 22 mei om 16.27 uur.

In de genoemde periode komen verschillende vrije dagen voor, waardoor ook zij, die maar veertien dagen vakantie hebben, de reis kunnen meemaken. Niet in de prijs begrepen zijn de maaltijden en eventueel couchettes onderweg, het broodbeleg op Corsica en de busexcursies ter plaatse, wel inbegrepen ongevallenverzekering.